

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/65-7>
УДК 328.18 (061.3)

Дем'яненко Н. В.

кандидат економічних наук, доцент,
Полтавський державний аграрний університет

Самойлик Ю. В.

доктор економічних наук., професор,
Полтавський державний аграрний університет

Скаченко Т. А.

здобувач ступеня вищої освіти,
Полтавський державний аграрний університет

Demianenko Nataliia

PhD in Economics, Associate Professor,
Poltava State Agrarian University

Samoilyk Iuliia

Doctor of Economic Science, Professor,
Poltava State Agrarian University

Skachenko Tatiana

Master's student,
Poltava State Agrarian University

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ, ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ, МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ Й ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ М. ПОЛТАВА

PECULIARITIES OF ECONOMIC COMMUNICATION OF SMALL AND MEDIUM BUSINESS, EXECUTIVE AUTHORITIES, LOCAL GOVERNMENT AND CIVIL SOCIETIES

У статті визначено, що головна мета комунікації між підприємцями та представниками місцевого самоврядування – розвиток та популяризація культури підприємництва. Проведено аналіз комунікації між органами виконавчої влади, місцевим самоврядуванням, громадськими організаціями та середніми і малими підприємствами на регіональному рівні. Досліджена структура та результативність діяльності підприємств м. Полтави за розмірами. Зазначені найбільші перешкоди для ведення малого та середнього бізнесу. Наведено перелік планів, програм та стратегій розвитку малого та середнього підприємництва м. Полтава. Наведена схема комунікації між органами виконавчої влади та малим і середнім бізнесом під час пандемії COVID-19 та російського вторгнення в Україну. Скарги підприємців стосувалися не тільки наявністю недостатньої кількості інформації у воєнний період, а і відсутністю будь-якого алгоритму дій в надзвичайній ситуації.

Ключові слова: малий та середній бізнес, комунікації, органи виконавчої влади, місцеве самоврядування, громадські організації, програми.

The article states that the main purpose of communication between entrepreneurs and representatives of local self-government is the development and promotion of entrepreneurial culture. The sphere of entrepreneurship provides both jobs and a significant contribution to the gross domestic product of Ukraine and provides for intersectoral dialogue with representatives of government, business and the scientific community. The analysis of communication between executive bodies, local self-government, public organizations and medium and small enterprises at the regional level has been carried out. The structure and effectiveness of Poltava enterprises by size have been

studied. The biggest obstacles to running a small and medium business are listed. The list of plans, programs and strategies for the development of small and medium enterprises in Poltava is given. The scheme of communication between the executive authorities and small and medium-sized businesses during the COVID-19 pandemic and the Russian invasion of Ukraine is presented. Complaints of entrepreneurs concerned not only the lack of information during the war, but also the lack of any algorithm for action in an emergency. Entrepreneurs in crisis conditions can't pay taxes, lack of working capital, use of the state apparatus: lack of a reliable judicial system, low purchasing power of the population, insecurity of private property, raiding, etc. Work on the creation of an industrial park in Poltava will also improve communications. The most successful will be the work on the principle of public-private partnership, which will involve business in targeted projects to stabilize the economy and restore infrastructure. Effective cooperation will contribute to the development of Poltava as a hub for the development of Ukrainian territories. In general, the main areas for improving communication between the executive and small and medium-sized businesses will be: coherence of programs and information legislation; regulation of activities with the dissemination of information on the Internet; building strong government-business links and training of officials.

Keywords: small and medium business, communications, executive bodies, local self-government, public organizations, programs.-

Постановка проблеми. Мале та середнє підприємництво України завжди існувало в складних соціально-економічних умовах. Наявна ситуація зумовлена подоланням третьої хвилі кризи економіки, що почалася із 2014 р. із огляду на пандемію COVID-19 та військового вторгнення Росії. Сфера підприємництва забезпечує як робочі місця так і вагомий внесок до валового внутрішнього продукту України та передбачає міжсекторальний діалог з представниками влади, бізнесу й наукової спільноти рівень, але рівень порозуміння залишається низьким та не дієвим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням комунікаційних процесів між органами державної влади та підприємцями присвячені наукові праці вчених: Варналій З., Верхан П., Лук'янова Н., Зайцева О., Мазур В. та ін. Але узгодження комунікацій на регіональному рівні потребують детальнішого вивчення.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження – виявлення особливостей комунікації між органами виконавчої влади, місцевим самоврядуванням, громадськими організаціями та середніми і малими підприємствами на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. Місто Полтава – це сучасне промислове місто із розвинутою економікою, що стало гуманітарним хабом під час російського вторгнення до України. Також це важливий науковий і культурний центр Полтавської області. Промисловий комплекс Полтавщини залишається потужним джерелом забезпечення життєдіяльності обласного центру та включає зайнятість й рівень добробуту населення міста. Наповнює бюджети усіх рівнів. М. Полтава за версією журналу «Forbes Україна» посіла у 2021 р. 15 місце у рейтингу кращих міст, які привабливі для ведення бізнесу. Усього у 2020 р. у Полтавській області зареєстровано 66529 суб'єктів господарювання, у тому числі

20192 підприємства розміщені в м. Полтава – це 30,4% усіх суб'єктів (табл. 1).

У Полтаві зареєстровано 4120 підприємств, що становить 37,1% від загальної кількості підприємств в області, та 16072 фізичних осіб-підприємців (29 %). У 2021 р. чисельність середніх підприємств становила 208 од. (5,1%), малих – 3832 од. (94,1%), у т. ч. мікропідприємств – 3287 од. (80,7%). Системний діалог органів виконавчої влади спостерігався із бізнес-об'єднаннями, зокрема малими і середніми підприємствами при обговоренні політики розвитку та підтримки малого і середнього бізнесу наведений на рис. 1.

Комунікація між органами виконавчої влади та малими і середніми підприємствами проходить за допомогою різних методів. Проблемні питання розвитку підприємництва та пропозиції по вдосконаленню нормативно-правової бази обговорюються на робочих зустрічах, форумах, засіданнях, круглих столах [7]. Головна мета комунікацій між підприємцями та представниками місцевого самоврядування – розвиток та популяризація культури підприємництва [2, с. 14].

Аналіз проблем, які виникають у підприємстві допомагає виявити та нівелювати стопери, що заважають вести бізнес в м. Полтава, врахувати ситуацію органами місцевої влади (рис. 2).

Результати показали, що підприємці в кризових умовах не можуть сплачувати податкові нарахування, бракує обігових коштів, використання державного апарату: відсутність надійної судової системи, низька купівельна спроможність населення, незахищеність приватної власності, рейдерство тощо. Початок 2020 р. макроекономічна стабільність була порушена у результаті пандемії COVID-19. Найбільш уразливими у цих умовах виявилися суб'єкти малого і середнього підприємництва, що традиційно є більш ризиковими та не мають «подушки безпеки» в повному обсязі.

Таблиця 1

Кількість суб'єктів господарювання по містах обласного значення та районах у 2020 р.

	Усього, одиниць	У тому числі			
		підприємства		фізичні особи-підприємці	
		одиниць	у відсотках до загальної кількості підприємств	одиниць	у відсотках до загальної кількості фізичних осіб-підприємців
Полтавська область	66529	11104	100,0	55425	100,0
м. Полтава	20192	4120	37,1	16072	29,0
м. Гадяч	839	153	1,4	686	1,2
м. Горішні Плавні	2367	261	2,4	2106	3,8
м. Кременчук	13058	1990	17,9	11068	20,0
м. Лубни	2722	266	2,4	2456	4,4
м. Миргород	2162	182	1,6	1980	3,6
райони					
Великобагачанський	728	160	1,5	568	1,0
Гадяцький	817	104	0,9	713	1,3
Глобинський	1668	347	3,1	1321	2,4
Гребінківський	634	90	0,8	544	1,0
Диканський	730	121	1,1	609	1,1
Зіньківський	1143	168	1,5	975	1,8
Карлівський	1260	193	1,7	1067	1,9
Кобеляцький	1487	248	2,2	1239	2,2
Козельщинський	643	214	1,9	429	0,8
Котелевський	586	67	0,6	519	0,9
Кременчуцький	1734	214	1,9	1520	2,7
Лохвицький	1273	206	1,9	1067	1,9
Лубенський	851	154	1,4	697	1,3
Машівський	497	92	0,8	405	0,7
Миргородський	677	94	0,9	583	1,1
Новосанжарський	1155	159	1,4	996	1,8
Оржицький	705	79	0,7	626	1,1
Пирятинський	1160	164	1,5	996	1,8
Полтавський	3007	531	4,8	2476	4,5
Решетилівський	810	147	1,3	663	1,2
Семенівський	646	135	1,2	511	0,9
Хорольський	1143	156	1,4	987	1,8
Чорнухинський	282	41	0,4	241	0,4
Чутівський	826	164	1,5	662	1,2
Шишацький	727	84	0,8	643	1,2

*Дані наведено без урахування результатів діяльності банків та бюджетних установ.

(інформація по містах обласного значення та районах наведена відповідно до адміністративно-територіального устрою, який діяв до набрання чинності постановою Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-ІХ “Про утворення та ліквідацію районів”)

Джерело: побудовано авторами за даними: [4]

До наявних труднощів розвитку малого та середнього підприємництва додалися: великі фінансові втрати, підвищений ризик банкрутства та вимушене скорочення чисельності співробітників тощо.

Зі сторони фіскальної політики запровадили програму державної допомоги бізнесу, згідно до якої найуразливіші підприємства

мали можливість отримати разову допомогу у розмірі 8000 грн (програма діяла два рази); ввели податкові канікули підприємствам до травня 2021 р.; списали частину податкових боргів у розмірі до 3030 грн. Полтавською міською радою та виконавчими органами виконавчої влади на регіональному рівні для усунення проблем ведення бізнесу було

Рис. 1. Структура комунікацій малого та середнього бізнесу та органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування і громадськими об'єднаннями м. Полтава, 2021 р.

Джерело: розроблено авторами

Рис. 2. Найбільші перешкоди для ведення малого та середнього бізнесу м. Полтава, 2019–2021 р.

Джерело: авторські дослідження

Рис. 3. Схема комунікації між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та малим і середнім бізнесом у період пандемії COVID-19, 2020–2021 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [6]

запроваджено ряд пом'якшувальних карантинних заходів (рис. 3).

Комунікація проходить із урахуванням всіх зацікавлених сторін. Відкритість у комунікації – це важливий інструмент уникнення паніки (рис. 4). Інколи спостерігається недостатня відкритість органів місцевої влади, представників силових відомств, підприємців та неефективну комунікацію із ними. Скарги підприємців стосувалися не тільки наявністю недостатньої кількості інформації у воєнний період, а і відсутністю будь-якого алгоритму дій в надзвичайній ситуації. Це породжувало паніку, появу дезінформації і фейкових повідомлень та не було свідченням турботи влади про громадян.

Звертаючи увагу на важливу структуроутворюючу роль малого та середнього підприємництва для наявної економіки змішаного типу різнобічна підтримка їх розвитку є стратегічним завданням органів виконавчої влади не тільки для відновлення макроекономічної, а й для політичної і соціальної стабільності Полтавської області.

Програми є ефективним інструментом комунікації та реалізації державної підтримки підприємництва (табл. 2).

Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємства у Полтавській області на 2021–2023 рр. [5] працює над вирішенням наступних ключових факторів: фінансова і кредитна підтримка та відшкодування суб'єктам підприємницької діяльності, що беруть кредити в державних банківських установах, тіла кредиту.

Під час дії програми підприємці за рахунок комунікаційної взаємодії з органами місцевої влади отримали 10% відшкодування за одне робоче місце, 15% – за два, 20% – за три та більше робочих місць. Із обласного бюджету надали фінансову підтримку у розмірі 1,8 млн грн. За рахунок впровадження 48 бізнес-проектів було створено 114 робочих місць.

Покращенню комунікацій також сприятиме робота по створенню індустріального парку на території м. Полтава. Найбільш успішною буде робота за принципом

Таблиця 2

Перелік планів, програм та стратегій розвитку малого та середнього підприємництва м. Полтава, 2017–2027 рр.

Назва програми	Період впровадження
Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємства у Полтавській області	2017–2020 рр.; 2021–2023 рр.
Стратегія розвитку малого та середнього підприємництва у Полтавській області	2021–2027 рр.
Програма посилення конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва міста Полтава	2018–2022 рр.
Програма «Бізнес-Влада-Наука як взаємодія для результату»	2019–2021 рр.
План місцевого економічного розвитку міста Полтави	2020–2022 рр.

Джерело: узагальнено авторами

Полтавська обласна державна адміністрація; Полтавська міська рада;
Головне управління Державної податкової служби у Полтавській області;
Головне управління Держпродспоживслужби в Полтавській області

Часткове звільнення від сплати податків у період воєнного стану та декларативний принцип: оголосив про початок діяльності – і вільно працюєш:

Автоматично продовжуються на період дії воєнного стану ліцензії та дозволи, терміни дії яких закінчилися.

ФОПи єдинники 1 і 2 групи звільнюються за бажанням від сплати ЄСВ та єдиного податку (але в стаж не зараховується), 3 групи – від сплати ЄСВ лише за працівників, яких призвали до ЗСУ України.

Не застосовуються санкції за несвоєчасну сплату податків та зборів. Фізичним особам-підприємцям і юридичним особам з оборотом до 10 мільярдів гривень дозволили сплачувати єдиний податок в обсязі 2% від виручки. Їх звільнили від податку на прибуток і ПДВ. Програма працевлаштування переселенців (6500 грн/особу).

Тимчасово можна не сплачувати оренду та податки на земельні ділянки, податок на нерухомість (лише на територіях, де ведуться бойові дії).

Надаються кредити під 0 % та кредитні канікули для сільськогосподарських підприємств.

Не оподатковується благодійна допомога.

З понад 600 дозволів і ліцензій для бізнесу залишилися обов'язковими близько 20 (наприклад, поводження з радіоактивними відходами тощо)

Малий та середній бізнес

Продукти тривалого зберігання, вода, ліки, одяг, надають послуги, підтримують фінансово

Волонтери

Військові, тероборона, біженці

Рис. 4. Схема комунікації між органами виконавчої влади та малим і середнім бізнесом під час російського вторгнення в Україну, 2022 р.

Джерело: побудовано авторами на основі [1; 8]

державно-приватного партнерства, що дозволить залучати бізнес до цільових проєктів стабілізації економіки та відновлення інфраструктури. Ефективна взаємодія сприятиме розвитку м. Полтави як хабу з розбудови українських територій.

Висновки. У цілому, основними напрямками покращення комунікації між органами виконавчої влади та середнім і малим бізнесом буде: узгодженість програм та інформаційного

законодавства; нормування діяльності із поширенням інформації в мережі Інтернет; створення міцних зв'язків влада-бізнес та підвищення кваліфікації посадовців. Головними принципами комунікацій, при цьому, має бути чіткість та своєчасність подачі інформації, направленість на підтримку розвитку малого та середнього бізнесу, формування діалогу влади та приватного сектору підприємництва, партисипативність стейкхолдерів.

Список використаних джерел:

1. Бізнес під час війни: яку підтримку запропонувала влада і як виживає бізнес. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60757453> (дата звернення: 23.03.2022).
2. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. Київ : Знання, 2008. 302 с.
3. Верхован П. Х. Підприємець. Його економічна функція та суспільно-політична відповідальність. Київ : Юрінком, 1994. 60 с.
4. Головне управління статистики у Полтавській області. URL: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 04.04.2022).

5. Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємства у Полтавській області на 2021–2023 рр. URL: <http://80.91.164.55/ses/next8/25.pdf> (дата звернення: 04.04.2022).
6. Лук'янова Н., Зайцева О. Пандемія коронавірусу: правові механізми захисту трудових та соціальних прав працівників. URL: http://rv.dsp.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/lhsi_pandemya_koronavirusu.pdf (дата звернення: 17.03.2022).
7. Мазур В. Г. Комунікації як механізм взаємодії державних органів влади та громадськості на регіональному рівні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 8. 2011. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=313> (дата звернення: 02.04.2022).
8. Підтримка бізнесу в умовах війни – Дія.Бізнес. <https://business.diia.gov.ua/wartime> (дата звернення: 23.03.2022).
9. Підтримка малого і середнього підприємництва на регіональному рівні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=ad30a624-6ef3-484b-b76d-3f29b82f4cdc&title=PidtrimkaMalogoISerednogoPidprimnitstvaNaRegionalnomuRivni> (дата звернення: 04.04.2022).
10. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (дата звернення: 05.04.2022).

References:

1. Business during the war: what support the government offered and how business survives (2022), available at: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60757453> (accessed 23 March 2022).
2. Varnaliy, Z. S. (2008), *Male pidprijemnytstvo: osnovy teorii i praktyky* [Small business: basics of theory and practice], Znannia, Kyiv, Ukraine.
3. Verkhan, P. H. (1994), *Pidprijemets. Yoho ekonomichna funktsiia ta suspilno-politychna vidpovidalnist* [Entrepreneur. Its economic function and socio-political responsibility], Yurinkom, Kyiv, Ukraine.
4. Main Department of Statistics in Poltava region (2022), available at: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua> (accessed 04 May 2022).
5. Comprehensive program for the development of small and medium enterprises in the Poltava region for 2021–2023 (2022), available at: <http://80.91.164.55/ses/next8/25.pdf> (accessed 04 May 2022).
6. Lukyanova, N. and Zaitseva, O. “The coronavirus pandemic: legal mechanisms to protect the labor and social rights of workers” (2021), available at: http://rv.dsp.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/lhsi_pandemya_koronavirusu.pdf (accessed 17 March 2022).
7. Mazur, V. G. “Communications as a mechanism of interaction between public authorities and the public at the regional level” (2021). *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 8, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=313> (accessed 02 May 2022).
8. Support of business in the conditions of war – Action. Business (2022), available at: <https://business.diia.gov.ua/wartime> (accessed 23 March 2022).
9. Support for small and medium enterprises at the regional level, available at: <https://cutt.ly/WHqk5Ju> (accessed 04 May 2022).
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine “On the development and state support of small and medium enterprises in Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (accessed 05 May 2022).